

การพัฒนาระบบเขียนภาษามลายูปัตตานีด้วยอักษรยาวี
เพื่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่น:
กรณีศึกษา ตำบลเขาตूम อำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี

Using Jawi alphabets to develop Patani Malay writing system to
help preserving and reviving the dialect and local culture: A case
study of Tambon Khao Toom, Amphoe Yarang, Pattani province

กามารุดดีน อิศายะ*

khoksai@gmail.com

จาร์วัจน์ สองเมือง**

webmaster@muallimthai.com

อับดุลการ์ีม สามิ่ง***

chafee_sm@yahoo.com

ฮาเร๊ะ เจ๊ะโต****

chareh@bunga.pn.psu.ac.th

* อาจารย์ประจำคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

** อาจารย์ประจำคณะศิลปศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา

*** อาจารย์ประจำคณะอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา

**** เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนาระบบเขียนภาษามลายูปาตานีด้วยอักษรยาวีที่เหมาะสมกับการใช้และแทนเสียงเพื่อการอนุรักษ์ภาษาและวัฒนธรรมมลายูปาตานี และเพื่อหาแนวทางการนำระบบเขียนด้วยอักษรยาวีที่พัฒนาได้ไปประยุกต์ในการปฏิบัติเกี่ยวกับการอ่านและการเขียนเพื่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูภาษามลายูปาตานี จากการวิจัยพบว่า ภาษามลายูปาตานีสามารถนำอักษรยาวีที่ใช้โดยทั่วไปทั้งหมด 35 ตัวอักษร มาใช้เขียนคำทั้งที่เป็นคำภาษามลายูปาตานี คำยืมในภาษาอาหรับ ภาษาไทย และภาษาอังกฤษ ในภาษามลายูปาตานีมีหน่วยเสียงพยัญชนะที่มีการพัฒนาออกแบบสัญลักษณ์รูปอักษรเพิ่มเติม 8 หน่วยเสียง คือหน่วยเสียงหยุดพ่นลม /p^h, t^h, c^h, k^h/ ใช้แทนสัญลักษณ์อักษร ڤ, ت, ش, ك ตามลำดับ และหน่วยเสียงกึ่งนาสิก /m^b, n^d, ŋ^l, ŋ^s/ ใช้แทนสัญลักษณ์อักษร م, ن, ڠ, س ตามลำดับ ในการพัฒนาระบบเขียนอักษรสระภาษามลายูปาตานีพบว่า เนื่องจากอักษรสระรูปยาวีที่ใช้โดยทั่วไปมี 3 รูปอักษรเท่านั้น คือ ا, و และ ي จึงไม่สามารถรองรับหน่วยเสียงสระอื่นๆ ในภาษามลายูปาตานีได้ครบทุกหน่วยเสียง ดังนั้น จึงได้มีการพัฒนาออกแบบสัญลักษณ์รูปอักษรสระเพิ่มเติมอีกบางรูปอักษรสำหรับบางหน่วยเสียงสระ ได้แก่หน่วยเสียง /e, ε, o, ɔ, ẽ, ã, ã, õ, a-i, a-e, a-ε, a-o/ ซึ่งใช้แทนสัญลักษณ์อักษร ي, ي, و, او, ي, ا, و, او, يء, يء, وء ตามลำดับ การพัฒนาระบบเขียนอักษรยาวีในครั้งนี้ได้เลือกใช้สัญลักษณ์ที่มีในอักษรอาหรับ เนื่องจากเป็นสัญลักษณ์ที่เป็นที่รู้จักของคนมุสลิมทั่วไป และสามารถนำมาใช้ร่วมกับอักษรยาวีได้เป็นอย่างดี และจากการทดลองใช้ระบบเขียนที่ได้พัฒนาขึ้นมา พบว่า สามารถบันทึกคำต่างๆ ในภาษามลายูปาตานีได้ทุกหน่วยเสียง เป็นระบบเขียนที่สามารถเป็นเครื่องมือในการบันทึกคำศัพท์ต่างๆ ในภาษามลายูปาตานี และสามารถใช้ในการบันทึกองค์ความรู้ ด้านศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี และเป็นระบบเขียนที่สามารถเรียนรู้ได้ง่ายอีกด้วย

คำสำคัญ: ระบบเขียน, ภาษามลายูปาตานี, ปัตตานี, อักษรยาวี, สามจังหวัดชายแดนภาคใต้, ภาษาถิ่น

Abstract

This participatory research aims at creating a Patani Malay writing system that is appropriate for practical usage and to preserve Patani Malay language and culture through the use of Jawi alphabet characters and to determine a method for applying the Jawi writing system developed in order to help preserve and revive the Patani Malay language. The result of the study reveals that Patani Malay language has 35 Jawi characters used for writing the Patani Malay language, loan words in Arabic, Thai and English. In the Patani Malay language, 8 more consonant phonemes were developed that are aspirated plosive phonemes /p^h, t^h, c^h, k^h/ The alphabetic symbols are **ق**, **ت**, **ش**, **ك** respectively. Moreover, half-nasal phoneme /m^b, n^d, ŋ^g/ were also developed with the alphabetic symbols, **م**, **ن**, **ڠ** respectively. In developing Jawi vowels, it was found that there are only 3 Jawi vowels, **ا**, **و** and **ي**. Thus, these vowels can not be used to support all other vowel phonemes in the Patani Malay language. As a result, additional vowel phonemes were designed to support some vowel phonemes namely /e, ε, o, ɔ, ē, ã, ù, õ, a-i, a-e, a-ε, a-o/. The alphabetic symbols are **ي**, **ي**, **و**, **و**, **ي**, **ا**, **و**, **ا**, **ا**, **ا**, **ا** respectively.

Phonetic symbols were designed to record the phonemes that have no phonetic characters through the use of Jawi language characters. The result shows that Arabic alphabetic symbols with which the community is familiar can be used to create a Patani Malay writing system. According to the results, Arabic alphabetic symbols can be used to record every phoneme in the Patani Malay language and they are easy to learn. The study also found that such a writing system would help in preserving and reviving the Patani Malay language, and can be used as an efficient tool to record Patani Malay vocabulary, the body of local knowledge, arts and culture and local wisdom.

Key Words: writing system, Patani Malay language, Pattani, Jawi alphabets, the three southernmost provinces of Thailand, dialect

1. บทนำ

ภาษามลายูเป็นภาษาที่มีบทบาทสำคัญสำหรับประชาชนในภูมิภาคแหลมมลายู (Nusantara) และในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทย ได้แก่ ปัตตานี ยะลา นราธิวาส สงขลา และสตูล และเป็นภาษาที่ถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการสื่อสารในการดำเนินชีวิตของคนในพื้นที่ดังกล่าวอีกด้วย นอกจากนี้ ภาษามลายูยังเป็นภาษาที่มีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิตของคนมุสลิมเชื้อสายมลายู โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาษามลายูระบบเขียนอักษรยาวี ที่ใช้เป็นสื่อเพื่อการศึกษาเกี่ยวกับหลักการดำรงชีวิตตามแนวทางศาสนาอิสลาม

ในคริสต์ศตวรรษที่ 15 อาณาจักรปาตานี ได้กลายเป็นศูนย์กลางทางการศึกษาอิสลาม สำหรับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จนได้รับฉายาว่า “เป็นกระจกเงาแห่งเมืองมักกะห์” (Mohd Zamberi A. Malek, 1994 อ้างถึงใน Reemtohsun, 2000: 18) การเป็นศูนย์กลางทางการศึกษาอิสลามของอาณาจักรปาตานี มีหลักฐานจากการเข้ามาศึกษาของมุสลิมจากพื้นที่อื่นๆ เช่น มาเลเซีย อินโดนีเซีย กัมพูชา เป็นต้น (Hasan Madmarn, 2000: 123) และพบว่ามีการสื่อสารต่างๆ ที่ใช้ในการศึกษามากมายซึ่งเขียนโดยนักวิชาการจากปาตานี เช่น เซกดาอุค บิน อับดุลลอฮ์ อัลฟาฏอนี และ เซคมุฮัมมัด เชน อัลฟาฏอนี เป็นต้น ทั้งนี้ คำว่าต่างๆ ที่เขียนขึ้นในสมัยนั้นส่วนใหญ่เป็นภาษามลายูที่เขียนด้วยอักษรยาวี ซึ่งแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนถึงบทบาทของภาษามลายูและอักษรยาวีในพื้นที่นี้ทั้งในอดีตและปัจจุบันได้เป็นอย่างดี

ปัจจุบันภาษามลายูยังคงมีบทบาทสำคัญสำหรับประชาชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยเฉพาะภาษามลายูถิ่นยังคงเป็นภาษาหลักสำหรับใช้ในการสื่อสารของคนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้แก่ ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส แต่พบว่าด้วยระบบการศึกษาไทยปัจจุบันทำให้มีการเรียนรู้ภาษาไทยเพิ่มขึ้น และในทางตรงกันข้าม ความรู้ในภาษามลายูถิ่นและปริมาณการใช้ภาษามลายูถิ่นของคนในพื้นที่ดังกล่าวเริ่มจะลดลง ซึ่งอาจขึ้นอยู่กับลักษณะของหน้าที่การงานและความจำเป็นในการใช้ภาษาในชีวิตประจำวัน แต่อย่างไรก็ตาม สุวีโล เปรมศรีรัตน์ (2541: 21) ได้กล่าวว่า ในเขตชนบทโดยทั่วไปคนที่มีอายุเกิน 40 ปีขึ้นไปที่ใช้ชีวิตส่วนใหญ่ในหมู่บ้านและเด็กก่อนวัยเรียนจะมีความรู้เฉพาะภาษาถิ่นของตนเป็นส่วนใหญ่ และใช้เฉพาะภาษาถิ่นของตนในชีวิตประจำวัน

จากการที่มีผู้พูดภาษามลายูถิ่นเป็นภาษาที่หนึ่งเป็นจำนวนมากดังกล่าวข้างต้น ปัญหาการตายของภาษานี้เป็นสิ่งที่เป็นไปได้ยาก แต่สิ่งที่เป็นไปได้และกำลังเกิดขึ้นอยู่ในขณะนี้คือการเปลี่ยนแปลงลักษณะทางภาษามลายูถิ่นและวัฒนธรรมมลายูท้องถิ่น เข้าสู่ลักษณะทางภาษาและวัฒนธรรมไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งลักษณะทางวัฒนธรรมพื้นบ้านหลายอย่าง ซึ่งมีการสืบทอดด้วยวิธีปากต่อปากกำลังจะถูกหายไปจากสังคมชนบท ทั้งนี้เนื่องจากปัจจุบันเป็นยุคของการสื่อสารสมัยใหม่ สื่อมวลชนมีอิทธิพลสูงในการนำเสนอศิลปวัฒนธรรม และการบันเทิงสมัยใหม่ไปสู่ทุกครัวเรือน (สุวีโล เปรมศรีรัตน์, 2541: 21)

ปัจจุบันพบว่าภาษามลายูปาตานีเกิดการเปลี่ยนแปลงอันเนื่องจากหลายปัจจัย ซึ่งจำเป็นต้องมีการจัดการที่เป็นระบบ และการพัฒนาระบบเขียนเป็นอีกหนึ่งกลไก เพื่อการสร้างความเข้มแข็งให้กับภาษามลายูปาตานี แต่เนื่องจากมีแนวคิดของหลายฝ่าย รวมถึงสมาชิกในชุมชนเองที่เชื่อมั่นว่า ภาษามลายูปาตานีมีระบบเขียนอยู่แล้ว นั่นก็คือ ระบบเขียนอักษรยาวีซึ่งเป็นระบบเขียนที่ใช้ในภาษามลายูมาตรฐาน แต่เนื่องจากระบบเขียนด้วยอักษรยาวีไม่สามารถบันทึกหน่วยเสียงที่มีอยู่ในภาษามลายูปาตานีได้ทั้งหมด ซึ่งแนวคิดดังกล่าวส่งผลต่อการอนุรักษ์ภาษาและนำไปสู่การสร้างความร่วมมือเพื่อการพัฒนา ระบบเขียนของภาษามลายูปาตานีเอง และเพื่อเป็นกลไกในการอนุรักษ์ภาษาได้อีกด้วย

การจดบันทึกเป็นเครื่องมือหนึ่งที่มีความสำคัญในการป้องกันการเสื่อมเลือนภาษาถิ่น และวัฒนธรรมพื้นบ้าน และเป็นกลไกหนึ่งที่จะทำให้เกิดการสืบสานต่อจากคนรุ่นหนึ่งไปยังอีกรุ่นหนึ่ง เช่นเดียวกับภาษามลายูปาตานี ซึ่งการจดบันทึกเพื่อการรวบรวมหน่วยเสียง และคำศัพท์ต่างๆ เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง แต่ปัจจุบันเครื่องมือเพื่อการจดบันทึกดังกล่าวยังจำเป็นที่จะต้องมีการพัฒนาเพื่อให้สามารถนำไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและนำไปสู่การอนุรักษ์ภาษาและวัฒนธรรมของชุมชนได้อย่างแท้จริง ด้วยเหตุนี้ การวิจัยครั้งนี้จึงได้นำเอา ระบบเขียนอักษรยาวี ซึ่งเป็นระบบเขียนที่มีความเกี่ยวข้องกับชุมชนและศาสนาอิสลามอันเป็นศาสนาของคนส่วนใหญ่ในพื้นที่นี้ มาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาระบบเขียนภาษามลายูปาตานี เพื่อให้สามารถบันทึกหน่วยเสียงและคำศัพท์ต่างๆ ของภาษามลายูปาตานี ซึ่งผล การศึกษานี้ เชื่อว่าจะสามารถนำไปสู่การประยุกต์เพื่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูภาษาและ ศิลปวัฒนธรรมของชุมชนในโอกาสต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์สำคัญสองประการ คือ 1) เพื่อพัฒนาระบบเขียนภาษามลายูปาตานีด้วยอักษรยาวีที่เหมาะสมกับการใช้และการอนุรักษ์ภาษาและวัฒนธรรมมลายูปาตานี และ 2) เพื่อหาแนวทางการนำระบบเขียนอักษรยาวีที่พัฒนาได้ไปประยุกต์ในการปฏิบัติ เพื่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูภาษามลายูปาตานี จากวัตถุประสงค์ดังกล่าวนี้ คณะผู้วิจัยได้เลือกตำบลเขาตวม อ.ชะรัง จ.ปัตตานี เป็นพื้นที่กรณีศึกษาในการวิจัย ทั้งนี้ เนื่องจากตำบลนี้มีความเหมาะสมหลายประการ เช่น เป็นตำบลที่มีแหล่งการศึกษาในหลายรูปแบบ เช่น โรงเรียนประถมศึกษา ตาดิกา ปอเนาะ และสถาบันการอุดมศึกษา คือ มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา ซึ่งสถาบันการศึกษาเหล่านี้ส่งผลโดยตรงต่อการใช้ภาษามลายูปาตานีของคนในท้องถิ่น และนอกจากนี้ สถาบันการศึกษาเหล่านี้ ก็คือกลไกสำคัญในการอนุรักษ์ภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นได้อีกทางหนึ่ง

3. วิธีการศึกษาวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) โดยมีพื้นที่ตำบลเขาตมเป็นพื้นที่กรณีศึกษาการพัฒนาระบบเขียนภาษามลายูด้วยอักษรยาวี และประชากรในตำบลเขาตมเป็นกลุ่มเป้าหมายของผู้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติการพัฒนา ระบบเขียนภาษามลายูด้วยอักษรยาวีในครั้งนี้ กลุ่มประชากรที่มีส่วนร่วมในการวิจัยนี้ แบ่ง ออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มแรก เป็นกลุ่มแกนนำชุมชน ประกอบด้วย ปราชญ์ชาวบ้านและผู้นำ ชุมชน (ครูสอนศาสนา อิหม่าม คอติบ บิลาล กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และกรรมการหมู่บ้าน) และ กลุ่มที่สอง คือกลุ่มเยาวชน ซึ่งประกอบด้วยเยาวชนตั้งแต่ระดับประถมศึกษาจนถึง ระดับอุดมศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ในสถาบันการศึกษาในชุมชน กลุ่มเป้าหมายทั้งสองกลุ่มเข้า มีส่วนร่วมในการวิจัยครั้งนี้ตามลักษณะกิจกรรมที่กำหนดขึ้น โดยกิจกรรมการดำเนินการ วิจัยแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอนหลัก คือ

3.1 ขั้นศึกษาและสำรวจพื้นที่ และพัฒนาระบบเขียน เป็นขั้นตอนที่เน้นการสร้าง ความร่วมมือจากชุมชน โดยการศึกษาและสำรวจพื้นที่เพื่อเรียนรู้ชุมชนและการพัฒนาระบบเขียน ภาษามลายูปาตานี ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมต่างๆ ดังนี้

3.1.1 เตรียมคณะวิจัยและสำรวจพื้นที่วิจัย โดยการประสานงานกับบุคคลและหน่วยงานที่ เกี่ยวข้อง ตลอดจนศึกษาเอกสารงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาระบบเขียน

3.1.2 จัดเวทีนำเสนอและสร้างความเข้าใจในการดำเนินงานต่อชุมชน

3.1.3 ศึกษาและวิเคราะห์ลักษณะหน่วยเสียง โดยการสัมภาษณ์กลุ่มแกนนำชุมชนตามแบบ บันทึกรายหน่วยเสียงภาษามลายูถิ่นปัตตานีที่ได้รับการอนุเคราะห์จาก ดร. รุสลัน อุทัย อาจารย์ ประจำสาขาวิชาภาษามลายู มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ และจัดเวทีสนทนากลุ่มย่อยกับ ผู้สูงอายุในชุมชนเพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลเสียงภาษาที่ได้รับ

3.1.4 ประชุมปฏิบัติการเพื่อสร้างระบบเขียนภาษามลายูปาตานีด้วยอักษรยาวี โดยมีกลุ่มแกน นำชุมชน ตัวแทนชุมชนตำบลเขาตม จำนวน 10 คน ผู้ทรงคุณวุฒิจากมหาวิทยาลัยทักษิณ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ และมหาวิทยาลัยอิสลามยะลา ร่วมกับคณะผู้วิจัย 4 คน

3.1.5 ประชุมผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อพิจารณาและร่วมตรวจสอบความถูกต้องของระบบเขียน

3.1.6 ประชุมแกนนำชุมชนและตัวแทนชุมชน เพื่อนำเสนอข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิ ทำ การปรับปรุงเพื่อความสมบูรณ์ของระบบเขียน

3.2 ขั้นทดลองและสรุปผล ประกอบด้วยกิจกรรมดังนี้

3.2.1 ออกแบบชุดฝึกอบรม หมายถึงการสร้างแบบฝึกอ่านและเขียนสระและพยัญชนะที่ได้ จากการพัฒนาเขียนภาษามลายูปาตานีด้วยอักษรยาวี และการสร้างแบบฝึกเขียนคำศัพท์ ต่างๆ ที่อยู่รอบตัวในมลายูปาตานีด้วยอักษรยาวี โดยกำหนดโจทย์เป็นคำศัพท์ภาษาไทย ทั้งนี้

เพื่อมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมจากกลุ่มแกนนำชุมชนและตัวแทนชุมชนในการร่วมออกแบบชุดฝึกอบรมและร่วมเป็นวิทยากรในการฝึกอบรม

3.2.2 ทดลองใช้ระบบเขียนภาษามลายูปัตตานีด้วยอักษรยาวีที่ได้จากการพัฒนาแล้วในกลุ่มแกนนำชุมชน และกลุ่มเยาวชน ด้วยวิธีการทดสอบการอ่านและการเขียนคำหรือข้อความ ตลอดจนการนำระบบเขียนดังกล่าวไปใช้ในสภาพการณ์จริง โดยการให้กลุ่มแกนนำชุมชนทดลองเขียนบทอ่าน กุศุบะฮ์ (การแสดงปาฐกถาธรรมในพิธีการละหมาดช่วงเวลาที่เที่ยงของวันศุกร์) และกลุ่มเยาวชนทดลองเขียนนิทานและจดบันทึกเรื่องเล่าในชุมชน

3.2.3 ประชุมร่วมกับชุมชนเพื่อสรุปผลการวิจัยและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อการขยายผลโครงการวิจัยต่อไป

4. วรรณกรรมและเอกสารที่เกี่ยวข้อง

ภาษามลายูปัตตานีหรือที่เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ภาษามลายูถิ่นปัตตานี เป็นภาษาที่พูดโดยชาวไทยมุสลิมที่อาศัยอยู่ในเขตจังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส (ส่วนจังหวัดสตูลจะใช้ภาษามลายูถิ่นสตูล) ทั้งสามจังหวัดตั้งอยู่บริเวณชายฝั่งตะวันออกทางภาคใต้ของประเทศไทย ประชากรประมาณร้อยละ 80-85 ในจังหวัดดังกล่าวพูดภาษามลายูถิ่นปัตตานีในชีวิตประจำวัน และภาษาดังกล่าวมีลักษณะคล้ายกับภาษามลายูถิ่นในรัฐกลันตัน (Kelantan dialect) ซึ่งเป็นรัฐทางตอนเหนือแถบฝั่งทะเลด้านตะวันออกของประเทศมาเลเซีย (รูสลัน อุทัย, 2536: 89; คณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ (กอส.), มปป.: 28) สาเหตุที่ทำให้ภาษาที่ใช้ในสองพื้นที่มีความใกล้เคียงกันอาจเนื่องจากสาเหตุสำคัญสามประการ คือ

4.1 การที่มุสลิมในสองพื้นที่นี้มีการติดต่อสัมพันธ์และการอพยพไปมาระหว่างกัน และในอดีตยังอยู่ภายใต้การปกครองของอาณาจักรเดียวกันคือ อาณาจักรลังกาสุกะ (Hasan Madmam, 2000: 123)

4.2 การที่ปัตตานีในอดีตเป็นศูนย์กลางทางการศึกษาของภูมิภาคนี้ และมีผู้คนจากเมืองต่างๆ ในภูมิภาคนี้เข้ามาศึกษาเล่าเรียนและกลับไปเผยแพร่ชุมชนของตนเอง (Mohd Zamberi A. Malek, 1994 อ้างถึงใน Reemtohsun, 2000: 18) และ

4.3 ปัตตานีในอดีตเป็นเมืองใหญ่และเป็นศูนย์กลางทางการค้าขาย เป็นเมืองท่าสำหรับการขนส่งสินค้า ทั้งจากอินเดีย โปรตุเกส ฮอลแลนด์ และอังกฤษมาเทียบท่า นำสินค้ามาจำหน่าย (รูสลัน อุทัย, 2536: 89) ซึ่งทำให้มีการแพร่กระจายภาษามลายูถิ่นไปทั่วภูมิภาค

การศึกษาเกี่ยวกับภาษามลายูปัตตานีที่ผ่านมานั้น มีนักวิจัยหลายท่านได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องหน่วยเสียงและพบว่า ผลการศึกษาที่มีความแตกต่างกัน เช่น

Paitoon Masmintra Chaiyanara (1984) ได้กล่าวในพจนานุกรมไทย-มลายูปัตตานี ระบุไว้ว่า ระบบเสียงของภาษามลายูถิ่นปัตตานี ประกอบด้วย ระบบเสียงพยัญชนะและ

ระบบเสียงสระ ซึ่งระบบเสียงพยัญชนะในภาษามลายูถิ่นปัตตานีมีทั้งหมด 25 หน่วยเสียง ได้แก่ /p, t, k, g, ʔ, p^h, t^h, c^h, k^h, b, d, c, j, f, s, h, z, ʏ, l, r, m, n, ŋ, ŋ/, m^b, n^d, ŋ^j, ŋ^g, w, y/

รัตติยา สาและ (2534) ได้เรียบเรียงเนื้อหาเกี่ยวกับภาษามลายูถิ่นปัตตานีในหนังสือ “ภาษามลายูถิ่นภาคใต้ของประเทศไทย” ข้อมูลทางภาษาที่เรียบเรียงและนำเสนอส่วนใหญ่เน้นทางด้านสำนวนภาษามลายูถิ่นปัตตานี ทั้งนี้เนื่องจากภาษามลายูถิ่นสำเนียงนี้มีจำนวนผู้ใช้มากกว่าภาษามลายูถิ่นสำเนียงอื่นที่มีอยู่ในประเทศไทย ในหนังสือดังกล่าวยังได้อธิบายลักษณะหน่วยเสียงที่ปรากฏในภาษามลายูถิ่นปัตตานีตามแนวสรีรศาสตร์ โดยได้จำแนกหน่วยเสียงพยัญชนะในภาษามลายูถิ่นปัตตานีออกเป็น 2 ประเภท คือ หน่วยเสียงเด่น (Primary Phonemes) และหน่วยเสียงรอง (Secondary Phonemes) หน่วยเสียงพยัญชนะเด่น มี 24 หน่วยเสียง ประกอบด้วยหน่วยเสียง /p, t, k, g, ʔ, b, d, c, j, s, z, ʏ, h, l, m, n, ŋ, ŋ, mb, nd, ŋj, ŋg, w, y/ หน่วยเสียงพยัญชนะรอง ซึ่งส่วนใหญ่เป็นหน่วยเสียงที่ปรากฏในคำภาษาต่างประเทศ หน่วยเสียงนี้มีทั้งหมด 5 หน่วยเสียง คือ /f, ʃ, x, ø, r/ อย่างไรก็ตาม หน่วยเสียงพยัญชนะประเภทนี้สามารถใช้แทนที่กับหน่วยเสียงพยัญชนะปฐมภูมิที่มีลักษณะหน่วยเสียงใกล้เคียงกันได้ กล่าวคือ หน่วยเสียง /f/ สามารถใช้แทนด้วยหน่วยเสียง /p/ หน่วยเสียง /ʃ/ ใช้แทนด้วยหน่วยเสียง /s/ หน่วยเสียง /x/ แทนด้วยหน่วยเสียง /k^h/ หน่วยเสียง /ø/ แทนด้วยหน่วยเสียง /d/ และหน่วยเสียง /r/ แทนด้วยหน่วยเสียง /ʏ/

Waemaji Paramal (1991) ได้วิเคราะห์หน่วยเสียงพยัญชนะในภาษามลายูปัตตานี โดยการนำหน่วยเสียงพยัญชนะทั้งหมดที่ได้เสนอไว้โดย Paitoon Masmindra Chaiyanara (1984) และรัตติยา สาและ (2534) มาประมวลและวิเคราะห์ใหม่ จนเกิดเป็นระบบหน่วยเสียงพยัญชนะอีกในลักษณะหนึ่ง ซึ่งไม่แตกต่างกับบุคคลทั้งสองมากนัก คือ ได้จำแนกหน่วยเสียงพยัญชนะภาษามลายูปัตตานีออกเป็น 2 ประเภท คือ หน่วยเสียงเด่น และหน่วยเสียงรอง โดยหน่วยเสียงเด่น ประกอบด้วย 24 หน่วยเสียง คือ หน่วยเสียง /p, t, k, g, ʔ, b, d, c, j, s, ʏ, h, l, r, m, n, ŋ, ŋ, m^b, n^d, ŋ^j, ŋg, w, y/ และหน่วยเสียงรอง มี 7 หน่วยเสียง คือ หน่วยเสียง /p^h, t^h, c^h, k^h, f, z, x/

อักษรยาวี (Jawi) คืออักษรที่มาจากการใช้อักษรอาหรับในยุคที่อิสลามถูกนำเข้ามาเผยแพร่ในบริเวณหมู่เกาะมลายูราวคริสต์ศตวรรษที่ 10 ในแง่ของตระกูลอักษรอาหรับนั้น สามารถกล่าวสรุปได้ว่า อักษรอาหรับจัดอยู่ในตระกูลอักษรโปรโตเซมิติก (Proto-Semitic) ซึ่งแตกแขนงเป็นกลุ่มอักษรเซมิติกเหนือ แล้วแยกสาขาย่อยเป็นอักษรอราเมอิก (Aramaic Script) อักษรนาบาเทียน (Nabataean Script) และอักษรอาหรับตามลำดับ (Hashim Musa, 2006: 1)

รูปอักษรยาวี หรือ อักษรอาหรับ มีลักษณะเป็นรูปเส้น มีจุดกำกับอยู่ข้างบนหรือข้างล่างตัวอักษร อักษรยาวีบางตัวมีจุดกำกับอยู่มากกว่าหนึ่งจุด แต่ไม่เกินสามจุด และบางตัว

ไม่มีจุดกำกับ อักษรยาวมีเพียงชุดเดียวแต่สามารถใช้แทนหน่วยเสียงได้ทั้งหน่วยเสียงพยัญชนะและหน่วยเสียงสระ นอกจากนี้อักษรยาวไม่มีการแบ่งลักษณะอักษรเป็นตัวพิมพ์ใหญ่ ตัวพิมพ์เล็ก แต่มี “อักษรเต็มรูป” และ “อักษรเชื่อม” คือ เชื่อมโยงผูกติดไว้กับอักษรอื่นที่สามารถเขียนเชื่อมโยงกันได้ (รัตติยา สาและ, 2529: 19)

การศึกษาในเรื่องพัฒนาการระบบเขียนอักษรยาวในแถบหมู่เกาะมลายู มีนักวิจัยชาวตะวันตกได้ให้ความสนใจเกี่ยวกับเรื่องนี้เป็นจำนวนมาก ทั้งนี้ อาจด้วยเหตุผลหลายประการ เช่น ศึกษากาฬมลายูเพื่อการปกครองดินแดนแถบนี้ การติดต่อค้าขาย การเผยแพร่คริสต์ศาสนา หรือเป็นการศึกษาเพื่อพัฒนาองค์ความรู้ทางด้านวิชาการที่เกี่ยวข้องโดยตรง

Shellebear (อ้างถึงใน Hashim Musa, 2006: 12) ผู้เชี่ยวชาญด้านภาษามลายูชาวตะวันตกได้กล่าวว่า ชาวมลายูได้พัฒนาระบบเขียนอักษรยาวจากอักษรอาหรับโดยตรงในทำนองเดียว กันชาวอาหรับเองก็เป็นผู้ที่นำระบบเขียนอักษรอาหรับมาใช้ในการเขียนเป็นภาษามลายู เพื่อให้สามารถสื่อสารกับชาวมลายูอีกด้วย ซึ่งต่อมาทั้งคู่จึงค้นในนามอักษรยาวโดยปกติการเขียนในภาษาอาหรับมักไม่นิยมใส่เครื่องหมายขีด (diacritic) เพื่อแทนเสียงสระ (ยกเว้นภาษาอาหรับที่ปรากฏในคัมภีร์อัลกุรอานเท่านั้น ซึ่งจะต้องใส่เครื่องหมายขีดเพื่อไม่ให้คำอ่านและความหมายผิดพลาด) ดังนั้น เมื่อมีการนำระบบเขียนอักษรอาหรับมาใช้เขียนภาษามลายูโดยปราศจากเครื่องหมายขีดเพื่อแทนเสียงสระ จึงเกิดความยุ่งยากและสับสนในการอ่านและตีความหมาย นอกจากนี้เครื่องหมายขีดเพื่อแทนเสียงสระในภาษามลายูไม่ได้ทำหน้าที่ทางไวยากรณ์เหมือนกับในภาษาอาหรับ ดังนั้น ตามทัศนะของ Shellebear ระบบเขียนภาษามลายูด้วยอักษรยาวในยุคแรก (ราวคริสต์ศตวรรษที่ 7) จึงได้นำระบบเครื่องหมายขีดเพื่อแทนเสียงสระมาประกอบการเขียนเพื่อให้สะดวกและง่ายต่อการอ่านและตีความหมายของคำ ต่อมาเมื่อระบบเครื่องหมายขีดเพื่อแทนเสียงสระถูกใช้จนเคยชิน ในที่สุด จึงลดเครื่องหมายดังกล่าวออก แต่ยกเว้นเครื่องหมายขีดบางชนิดที่ยังคงต้องใช้

ปราชญ์ชาวมลายูที่มีชื่อเสียงและมีอิทธิพลต่อระบบเขียนอักษรยาวมากจากอดีตจนถึงปัจจุบัน คือ Zainal Abidin bin Ahmad หรือชื่อที่คนทั่วไปรู้จักมักคุ้นกันในนาม Za'ba งานศึกษาเกี่ยวกับระบบเขียนอักษรยาว ซึ่งท่านได้กล่าวไว้ในหนังสือ Jawi Spelling ว่าด้วยเรื่องความหลากหลายของระบบการสะกดคำ การใช้รูปสระ หลักการสะกดคำในพยางค์เปิดและพยางค์ปิด การออกเสียงยาว การลงเสียงหนัก-เบา การใช้ ۱ ۴ ۵ และหลักการสะกดคำในพยางค์สุดท้าย ในปี ค.ศ. 1940 Za'ba ได้อธิบายหลักการสะกดคำยาวีและรูมีในหนังสือไวยากรณ์ที่เป็นที่ยอมรับกันมากในวงการวิชาการภาษามลายู คือ Pelita Bahasa Penggal I ในปี ค.ศ. 1949 จึงได้จัดทำคู่มือการสะกดคำมลายูยาวี-รูมี (Daftar Ejaan Melayu Jawi-Rumi) (Hashim Musa, 2006:12)

Kang Kyoung Seock (1986: 17) ผู้เชี่ยวชาญภาษามลายูชาวเกาหลีได้ศึกษาเกี่ยวกับพัฒนาการระบบเขียนอักษรยาวีในสังคมมลายู จากการศึกษาครั้งนั้น Kang ได้กล่าวถึงพัฒนาการรูปเขียนยาวีที่ได้ รับผิดชอบต่อจากระบบเขียนอักษรอาหรับ แล้วนำมาเขียนภาษามลายูโบราณ พัฒนาการระบบเขียนดังกล่าว ปรากฏขึ้นเป็นลำดับขั้นตามยุคสมัย กล่าวคือเริ่มตั้งแต่ขั้นแรกจากการนำระบบเขียนอักษรอาหรับทั้งระบบมาใช้ นั่นคือการใช้ระบบเครื่องหมายขีดต่างๆ ที่ปรากฏในภาษาอาหรับ ขั้นการลดเครื่องหมายขีดบางชนิดออกและยังคงไว้เครื่องหมายขีดบางชนิดอยู่ คือ เครื่องหมายขีดขีด (-) จนกระทั่งถึงขั้นของการลดเครื่องหมายทุกชนิดออก แล้วพัฒนาเรื่อยมาจนถึงขั้นการนำรูปอักษรสระมาใช้ในพยางค์ที่สอง พยางค์สุดท้าย และพยางค์แรกตามลำดับ รูปอักษรสระที่ใช้ คือ อักษรอลิฟ (l) อักษรวาว (o) และอักษรยา (y)

5. ผลการวิจัย

ผลการวิจัยสามารถกล่าวสรุปได้เป็น 3 ประเด็นคือ 1) สภาพภาษามลายูปาตานีและอักษรยาวีในชุมชน 2) ระบบเขียนภาษามลายูปาตานีด้วยอักษรยาวี และ 3) ผลการทดสอบการสร้างการยอมรับและการนำไปใช้ ซึ่งมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

5.1. สภาพภาษามลายูปาตานีและอักษรยาวีในชุมชน

5.1.1 ตำบลเขาตุม ตั้งอยู่ในอำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี เป็นตำบลที่มีภูเขาล้อมรอบเป็นทิวเขาซึ่งถือว่าสูงที่สุดในอำเภอยะรัง จากการเล่าขานตำนานชุมชน บอกว่า บริเวณชุมชนนี้เคยมีแอ่งน้ำใหญ่ มีสายน้ำใสสะอาดมองเห็นถึงก้นแอ่งน้ำ ในแอ่งน้ำนั้นมีดอกบัวขนาดใหญ่ ซึ่งจะบานปีละหนึ่งครั้ง ในขณะที่เบ่งบานจะมีเสียงดัง “ตุม” คล้ายเสียงปืนใหญ่ และอีกตำนานหนึ่งบอกว่า “ตำบลเขาตุม” มาจากภาษามลายูถิ่น คือ “บูเก๊ะตง” แปลว่า ภูเขาตง ซึ่งหมายถึง หีบหรือกล่อง ชาวบ้านจึงเรียกภูเขานี้ว่า บูเก๊ะตง หรือ ภูเขาตง ต่อมาได้เพี้ยนเป็น “เขาตุม” จนถึงปัจจุบันตำบลเขาตุมอยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอยะรังเป็นระยะทาง 22 กิโลเมตร และห่างจากอำเภอเมืองจังหวัดปัตตานี 37 กิโลเมตร มีเนื้อที่ทั้งสิ้น 85.29 ตารางกิโลเมตร ภูมิประเทศ ทิศเหนือ จรดตำบลมะมาวีและตำบลกอล่า อำเภอยะรัง ทิศใต้ จรดเทศบาลนครยะลา ทิศตะวันออก จรดตำบลตะโละมะนะ อำเภอทุ่งยางแดง ทิศตะวันตก จรดแม่น้ำปัตตานีและตำบลท่าชะ อำเภอเมืองยะลา

ปัจจุบันตำบลเขาตุมมี 7 หมู่บ้าน มีประชากรทั้งสิ้น 13,493 คน จากจำนวนครัวเรือน 2,741 ครัวเรือน ประชากรเกือบทั้งหมดเป็นชาวมุสลิมเชื้อสายมลายู ใช้ภาษาและวัฒนธรรมมลายูเป็นสื่อแสดงอัตลักษณ์ของคนในชุมชน ในตำบลเขาตุมมีสถาบันการศึกษาหลายแห่ง ซึ่งแต่ละแห่งมีบทบาทในการส่งเสริมการใช้ภาษามลายูแตกต่างกัน ได้แก่ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

5 แห่ง โรงเรียนประถมศึกษา 4 แห่ง โรงเรียนคาทอลิก 17 แห่ง โรงเรียนปอเนาะ 3 แห่ง และ มหาวิทยาลัย 1 แห่ง (คือมหาวิทยาลัยอิสลามยะลา)

5.1.2 สภาพการใช้ภาษามลายูปาตานีในชุมชนตำบลเขาตุม พบว่า สมาชิกในชุมชนใช้ภาษามลายูปาตานีในการสื่อสารในชีวิตประจำวัน การใช้ภาษามลายูปาตานีของบุคคลภายนอกชุมชนทำให้เกิดความไว้วางใจในการติดต่อสื่อสารกับคนในชุมชน ถึงแม้ว่าภาษามลายูปาตานีจะเป็นภาษาหลักในการสื่อสารของคนในชุมชน แต่จากการศึกษาพบว่า สมาชิกในชุมชนที่มีอายุตั้งแต่ 50 ปีลงมา สามารถใช้ภาษาไทยในการติดต่อสื่อสารกับบุคคลภายนอกได้เป็นอย่างดี ในขณะที่วัยกันยังมีกลุ่มคนสูงอายุจำนวนไม่น้อยที่ไม่เข้าใจภาษาไทยด้วยเช่นกัน อย่างไรก็ตาม ภาษาไทยก็ยังคงมีบทบาทมากทีเดียวในการสื่อสารของคนรุ่นใหม่ในชุมชนดังกล่าว ซึ่งจะเห็นได้ว่าคำศัพท์บางคำในภาษามลายูปาตานีที่ใช้เรียกชื่อสิ่งต่างๆ ในชุมชนเริ่มเปลี่ยนแปลงคำเรียกไปจากเดิม ชาวชนรุ่นใหม่รู้จักคำศัพท์ต่างๆ ในภาษามลายูของชุมชนน้อยลง แล้วหันมาใช้คำศัพท์ใหม่ที่ยืมจากภาษาไทย แทนที่คำศัพท์ดั้งเดิมที่ใช้อยู่ในชุมชน ดังนั้น จากปรากฏการณ์สภาพการใช้ภาษามลายูปาตานีในปัจจุบันที่กล่าวมาข้างต้นนั้น แสดงให้เห็นว่าภาษามลายูปาตานีเริ่มมีบทบาทน้อยลง และทำให้ภาษาไทยเริ่มมีบทบาทเพิ่มขึ้น

จากการศึกษาสภาพการใช้อักษรยาวีในชุมชนดังกล่าว พบว่า ชุมชนยังมีการใช้อักษรยาวีอย่างแพร่หลาย ทั้งในรูปแบบของเอกสารต่างๆ หรือป้ายบอกทางและสถานที่ที่สร้างขึ้น โดยสมาชิกในชุมชน นอกจากนี้ พบว่า สมาชิกในชุมชนที่ได้รับการศึกษาทางศาสนาจะสามารถอ่านและเขียนข้อความต่างๆ ด้วยอักษรยาวีได้เป็นอย่างดี ยกเว้นในกลุ่มวัยกลางคนลงมา บางคนอาจจะอ่านและเขียนไม่คล่องแคล่วเท่าที่ควร ความสามารถในการใช้อักษรยาวีของคนในชุมชน อาจเนื่องจากการยังมีการเรียนการสอนภาษามลายูด้วยระบบเขียนอักษรยาวีในสถานศึกษาศาสนา เช่น โรงเรียนคาทอลิกและโรงเรียนปอเนาะ นอกจากนี้ ตำราเรียนศาสนาและkitabต่างๆ (หนังสือเกี่ยวกับศาสนา) ยังคงเป็นภาษามลายูรูปเขียนอักษรยาวี จึงทำให้สมาชิกในชุมชนยังคงได้เรียนและสืบทอดกันมาอย่างต่อเนื่อง และนอกจากนี้ ยังมีบทอ่านคุตบะฮ์วันศุกร์ ที่เขียนด้วยอักษรยาวี แต่เนื่องจากหนังสือคุตบะฮ์ในปัจจุบัน บางส่วนนำมาจากต่างประเทศ ซึ่งมีการใช้ศัพท์บางคำที่แตกต่างจากภาษามลายูปาตานี ทำให้ผู้อ่านคุตบะฮ์อ่านคำศัพท์บางคำไม่ออก และมักใช้การเดาคำศัพท์ ซึ่งทำให้เกิดความผิดพลาดในการถ่ายทอดเนื้อหาสาระที่มีอยู่ในบทคุตบะฮ์

นอกจากนี้ จากการศึกษาสภาพการใช้ภาษามลายูในตำบลเขาตุม พบว่า มี 1 ชุมชนที่มีลักษณะการสอนภาษามลายูที่ต่างจากชุมชนอื่น คือ ชุมชนบ้านโสร่ง ซึ่งในอดีตใช้อักษรรูมีในการเขียนภาษามลายู อิหม่ามมัสยิดบ้านโสร่งได้เล่าว่า เนื่องจากในอดีตเคยมีแกนนำชุมชนบ้านโสร่งเป็นผู้ที่อพยพจากเมืองมะละกา ประเทศมาเลเซีย จึงมีการเรียนการสอนภาษามลายู

ด้วยอักษรโรมัน แต่ปัจจุบันนี้ไม่มีความแตกต่างกับชุมชนอื่นแล้ว เนื่องจากใช้อักษรขาวีในการเรียนการสอนภาษามลายู อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ทุกชุมชนจะจัดให้มีการเรียนการสอนภาษามลายูด้วยอักษรขาวี แต่อาจมีความสำเร็จในทักษะการใช้ภาษาแตกต่างกัน ทั้งนี้ จากการสังเกตพบว่า ในกลุ่มวัยกลางคนบางส่วนล้มเลิกการอ่านและการเขียนภาษามลายูด้วยอักษรขาวีไปบ้างแล้ว เนื่องจากมีโอกาสการนำไปใช้น้อยลงหรืออาจไม่ได้ใช้เลย

5.1.3 ในการศึกษาลักษณะภาษามลายูปาดานีในการวิจัยนี้ คณะผู้วิจัยได้ทำการศึกษาโดยการเปรียบเทียบลักษณะหน่วยเสียง และอักษรขาวีที่ใช้แทนหน่วยเสียงในภาษามลายูมาตรฐานที่ใช้ประเทศมาเลเซีย จากการศึกษาเปรียบเทียบปรากฏได้ดังนี้

(1) ในภาษามลายูมาตรฐานมีหน่วยเสียงพยัญชนะจำนวน 26 หน่วยเสียง และมีรูปอักษรขาวีที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน จำนวน 36 ตัวอักษร บางหน่วยเสียงพยัญชนะสามารถใช้แทนด้วยรูปอักษรขาวีได้หลายรูป แต่ทั้งนี้ ได้มีกำหนดการใช้อักษรขาวีไว้อย่างชัดเจนอยู่แล้ว กล่าวคือ รูปอักษรขาวีหนึ่งๆ อาจใช้สำหรับเขียนในคำหลายคำ และบางรูปอักษรขาวี อาจใช้เขียนเฉพาะคำขำในภาษาอาหรับเท่านั้น สำหรับในภาษามลายูปาดานี พบว่า มีหน่วยเสียงพยัญชนะ 30 หน่วยเสียง ได้แก่ /p, t, k, g, ʔ, p^h, t^h, c^h, k^h, b, d, c, j, f, s, h, z, ʃ, l, r, m, n, ŋ, ŋ^h, m^b, n^d, ŋ^ʔ, w, y/ โดยหน่วยเสียงพยัญชนะทั้งหมดสามารถนำบางหน่วยเสียงมาเขียนแทนด้วยอักษรขาวีได้ มีเพียง 22 ตัวอักษร และมีหน่วยเสียงพยัญชนะอีกจำนวน 8 หน่วยเสียง ที่ยังไม่มียุ้ออักษรขาวีมาแทนหน่วยเสียงนี้ได้ หน่วยเสียงพยัญชนะทั้งเป็น 8 หน่วยเสียงดังกล่าวแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

(1.1) หน่วยเสียงพยัญชนะหยุดพ่นลม ซึ่งในภาษามลายูปาดานีมี 4 หน่วยเสียง คือ /p^h, t^h, c^h, k^h/ และโดยทั่วไปหน่วยเสียงลักษณะนี้มักปรากฏในคำขำภาษาไทย

(1.2) หน่วยเสียงพยัญชนะกึ่งนาสิก มีลักษณะของเสียงที่ควบรวมเสียงพยัญชนะหยุดหรือกึ่งเสียดแทรกที่ใช้ฐานกรณ์และมีตำแหน่งเสียงเดียวกันหรือใกล้เคียงกันจนกลมกลืนเป็นเสียงเดียว จึงเป็นหน่วยเสียงนาสิกที่มีลมไม่ขึ้นจุมกเต็มรูป ได้แก่ /m^b, n^d, ŋ^ʔ/

นอกจากหน่วยเสียงพยัญชนะ 2 กลุ่มข้างต้นแล้ว ในภาษามลายูปาดานียังมีปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นกับพยัญชนะอีกหนึ่งลักษณะ คือ ปรากฏการณ์การยัดเสียงพยัญชนะหรืออาจเรียกว่าพยัญชนะเสียงยาว ซึ่งเป็นเสียงพยัญชนะในตำแหน่งต้นคำที่ถูกยัดเสียงให้ยาวกว่าปกติ โดยปกติปรากฏการณ์ของการยัดเสียงพยัญชนะ มักเกิดมาจากกรณีการลดรูปของพยางค์ หรือหน่วยคำเดิมข้างหน้าที่มีอยู่ในภาษามลายูมาตรฐาน

(2) ในภาษามลายูมาตรฐานแบ่งหน่วยเสียงสระออกเป็น 2 ชนิด คือหน่วยเสียงสระเดี่ยวและหน่วยเสียงสระประสม โดยหน่วยสระเดี่ยวนั้นมีจำนวน 6 หน่วยเสียง คือ /i, e, a, o, u, o/ สามารถใช้เขียนแทนด้วยรูปอักษรขาวีเพียง 3 ตัวอักษร คือ ا, و และ ۇ และหน่วยเสียงสระประสมมีจำนวน 7 หน่วยเสียง คือ /ai, au, oi, ia, ua, iu, ui/ ซึ่งหน่วยเสียงสระประสม

เหล่านี้ ก็ยังคงเขียนแทนด้วยรูปอักษรยาวีทั้ง 3 ตัวอักษรดังกล่าวด้วยวิธีการประสมอักษร สำหรับหน่วยเสียงสระภาษามลายู ปาดานีแบ่งออกเป็นหน่วยเสียงสระเดี่ยวและหน่วยเสียง สระเรียง โดยหน่วยเสียงสระเดี่ยวแบ่งออกได้อีกเป็นสองกลุ่มคือ กลุ่มหน่วยเสียงสระเดี่ยว ปกติมี 8 หน่วยเสียง ได้แก่ /i, e, a, ə, u, o/ และกลุ่มหน่วยเสียงสระเดี่ยวนาสิกมี 4 หน่วยเสียง ได้แก่ /ē, ā, ū, ō/ หน่วยเสียงสระเรียงในภาษามลายูปาดานีมีจำนวน 5 หน่วยเสียง ได้แก่ /a-i, a-ε, a-e, a-o, a-u/

5.2. ระบบเขียนภาษามลายูปาดานีด้วยอักษรยาวี

5.2.1 พยัญชนะ ภาษามลายูปาดานีมีหน่วยเสียงพยัญชนะทั้งสิ้น 30 หน่วยเสียง ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ทั้งนี้ เมื่อนำหน่วยเสียงไปใช้แทนกับรูปอักษรยาวีที่อยู่ในภาษามลายูมาตรฐาน ปัจจุบัน พบว่า สามารถใช้แทนด้วยรูปอักษรยาวีที่มีอยู่เดิมได้ทั้งหมด แต่อย่างไรก็ตาม จำเป็นต้องพัฒนารูปพยัญชนะอักษรยาวีเพิ่มเติมอีกจำนวน 8 ตัวอักษร เพื่อใช้รองรับสำหรับ 8 หน่วยเสียงพยัญชนะที่ต่างไปจากภาษามลายูมาตรฐาน โดยใช้หลักการเลือกสัญลักษณ์ที่ใช้ อยู่ในภาษาอาหรับมาประกอบเพิ่มเติมกับบางตัวอักษรยาวีที่มีอยู่เดิมแล้ว ทั้งนี้ การออกแบบ สัญลักษณ์สำหรับหน่วยเสียงพยัญชนะเพิ่มเติมอีก 8 ตัวอักษรนั้น ปรากฏอยู่ในหน่วยเสียง พยัญชนะ 2 กลุ่ม ต่อไปนี้

(1) หน่วยเสียงพยัญชนะหยุดพ่นลม ซึ่งผลจากการศึกษาครั้งนี้ ได้เลือกใช้เครื่องหมาย จิตเส้นใต้ตัวอักษรยาวีที่มีลักษณะการออกเสียงใกล้เคียงกัน ได้แก่ หน่วยเสียง /p^h, t^h, c^h, k^h/ ใช้แทนด้วยอักษรยาวีที่มีสัญลักษณ์จิตเส้นใต้ คือ ف, ت, ش, ك ตามลำดับ

(2) หน่วยเสียงพยัญชนะกึ่งนาสิก โดยเลือกใช้เครื่องหมายวงกลมเล็กๆ “◌[◌]” (ในภาษาอาหรับเรียกเครื่องหมายนี้ว่า “สุกุน” เป็นเครื่องหมายที่ทำหน้าที่กำกับบนพยัญชนะอาหรับที่เป็นตัว สะกด) กำกับไว้เหนือรูปอักษรยาวีที่มีลักษณะการออกเสียงเป็นเสียงนาสิก ซึ่งได้แก่ หน่วยเสียง /m[◌], n[◌], ŋ[◌], ŋ[◌]/ ใช้แทนด้วยอักษรยาวีที่มีเครื่องหมายสุกุน คือ م , ن , ڠ , ڠ ตามลำดับ

สำหรับกรณีปรากฏการณ์การขีดเสียงพยัญชนะนั้น ได้เลือกใช้เครื่องหมาย “◌◌” (ในภาษาอาหรับเรียกเครื่องหมายนี้ว่า “ตัซซิด” เป็นเครื่องหมายที่ทำหน้าที่กำกับบนพยัญชนะอาหรับที่ต้องออกเสียงเดียวกันสองครั้ง) โดยกำกับไว้เหนือรูปอักษรพยัญชนะที่ต้องการขีดเสียง เช่น ج ในคำ جَلِي [jjale] (เดิน) และ ببيسي [bbise?] (กระซิบ)

จากการพัฒนาระบบเขียนภาษามลายูปาดานีด้วยอักษรยาวีที่เป็นรูปอักษรพยัญชนะ สามารถแสดงได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 แสดงพยัญชนะรูปอักษรยิวี่พัฒนาเพื่อใช้แทนหน่วยเสียงและตัวอย่างคำในภาษามลายูปัตตานี

อักษรยิวี่	หน่วยเสียง	ตัวอย่างคำ	คำอ่าน (สัทอักษร)	ความหมาย
ا	ʔ	ايي	ʔaye	ไก่อ
ب	b	باجو	baju	เสื้อ
ت	t	تاغي	taŋe	มือ
ث	θ	ثلاثاو	θɔlaθɔ	วันอังคาร
ج	j	جي	je	นาฬิกา
چ	c	چاوي	cawe	ถ้วย
ح	h	حاكيغ	hakeŋ	ผู้ตัดหิน
خ	x	خاودي	xɔdi	ผู้พิพากษา
د	d	داكو	dadu	กาง
ذ	z	ذيكي	zike	กล่าวระลึก
ر	r	راوتي	roti	โรตี
ز	z	زاكاء	zakaz	ชะกาด
س	s	سيسي	sise	หวี
ش	ʃ	شاريكا	ʃarikaʔ	บริษัท
ص	s	صابا	sɔba	อคทน
ض	d	ضاوايه	dɔʔeh	อ่อนแอ
ط	t	طاولاء	tɔlɔʔ	การหย่า
ظ	z	ظاوليغ	zɔleŋ	อยู่ดีธรรม
ع	ʔ	عامالي	ʔamale	คุณงามความดี
غ	ɣ	غيما	ɣima	เสื้อ
غ	ŋ	غاغوا	ŋaŋɔ	อ้าปาก
ف	f	فايفا	faifa	ไฟฟ้า
فا	p	فايوغ	payoŋ	ร่ม
ق	k	قاوموه	kɔmuh	พจนานุกรม
ك	k	كاكي	kaki	ขา
ك	g	كيكي	gigi	ฟัน
ل	l	لمو	lɔm ^b u	วัว
م	m	ماتاو	matɔ	ตา

อักษรยาวี	หน่วยเสียง	ตัวอย่างคำ	คำอ่าน (สัทอักษร)	ความหมาย
ن	n	ناسي	nasi?	ข้าว
و	w	وا	wa	ว่าว
ھ	h	ھوجي	hujɛ	ฝน
ء	ʔ	اوباء	ʔubaʔ	ยา
ي	y	كايو	kayu	ไม้
ن	ŋ	پامو	ŋamɔʔ	ยุ้ง
ت	tʰ	تي	tʰeʔ	เทพ
ش	çʰ	شي	çʰuʔ	ชุด
ق	pʰ	ق	pʰaʔ	พรรค
ك	kʰ	كي	kʰeʔ	เค้ก
م	m ^b	كمي	kəm ^b ɛ	บาน
ن	n ^d	كاني	kan ^d ɛ	คอก
غ	ŋ ^ɛ	سغا	səŋ ^ɛ a	ไฟลูกกลม
ن	ŋ ⁱ	قايي	pəŋ ⁱ ɛ	ยาว

5.2.2 เกณฑ์การเลือกใช้อักษรยาวี : เนื่องจากรูปอักษรยาวีบางรูปที่มีลักษณะการแทนเสียงใกล้เคียงกัน ดังนั้น เพื่อให้ง่ายและสะดวกต่อการเลือกรูปอักษรยาวี ที่จะนำมาแทนหน่วยเสียงในภาษามลายูปัตตานี จึงให้เลือกใช้เฉพาะรูปอักษรพยัญชนะเดียวกันกับที่ใช้ในภาษามลายูมาตรฐาน ในกรณีเป็นคำยืมภาษาอาหรับที่ไม่มีการแปรรูปเสียงของคำให้เป็นสำเนียงภาษามลายูปัตตานีนั้น จะเขียนเหมือนคำศัพท์เดิมในภาษาอาหรับ ในทางกลับกันหากเป็นคำยืมภาษาอาหรับที่มีการแปรรูปเสียงของคำเป็นสำเนียงภาษามลายูปัตตานี จะใช้เฉพาะรูปอักษรพยัญชนะตามลักษณะเสียงที่ปรากฏในคำนั้นๆ

นอกจากนี้ ในการศึกษายังพบว่า ในภาษามลายูปัตตานีมีคำยืมภาษาไทยรวมอยู่ด้วย ซึ่งส่วนใหญ่เป็นคำที่มีหน่วยเสียงพยัญชนะหยุดพ่นลม ดังนั้น รูปอักษรที่พัฒนาเพิ่มเติมสำหรับแทนหน่วยเสียงคำยืมภาษาไทย จึงเป็นรูปอักษรที่มีสัญลักษณ์พิเศษ ใช้เฉพาะคำยืมภาษาไทยเท่านั้น (ดังตัวอย่างคำที่กล่าวมาแล้วข้างต้น)

5.2.3 สระ : ภาษามลายูปัตตานีมีหน่วยเสียงสระทั้งหมด 17 หน่วยเสียง โดยแบ่งเป็น 3 ชนิด หน่วยเสียงหลัก คือ หน่วยเสียงสระเดี่ยวปกติ จำนวน 8 หน่วยเสียง หน่วยสระเดี่ยวนาสิกจำนวน 4 หน่วยเสียง และหน่วยเสียงสระเรียง จำนวน 5 หน่วยเสียง ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2 แสดงหน่วยเสียงสระและรูปสระอักษรยิวในภาษามลายูปัตตานี

สระเดี่ยวปกติ	
หน่วยเสียง	รูปอักษรยิว
i	ي
e	يِ
ɛ	يِ
a	ا
ə	-
u	و
o	وْ
ɔ	اوْ
สระเดี่ยวนาสิก	
หน่วยเสียง	รูปอักษรยิว
ɛ̃	يِ
ã	آ
ũ	وِ
õ	اوِ
สระเรียง	
หน่วยเสียง	รูปอักษรยิว
a-i	اي
a-ɛ	ايِ
a-ɛ	ايِ
a-o	اوْ
a-u	او

5.2.4 การสะกดคำ : คำพื้นฐานในภาษามลายูปัตตานีส่วนใหญ่มักเป็นคำสองพยางค์ เช่นเดียวกับคำพื้นฐานในภาษาอื่นๆ ในตระกูลออสโตรเนเซีย การสะกดคำบางคำในภาษามลายูปัตตานีอาจมีบางพยางค์ที่ไม่ปรากฏรูปสระของหน่วยเสียงสระ /ə/ และหน่วยเสียง /a/ กล่าวคือ ในกรณีพยางค์เปิดที่มีเสียงสระ [ə] เช่น พยางค์เปิดในพยางค์แรกของคำ “beli” [bɛ.li] (ชื่อ) สะกดคำด้วยอักษรยิว بلي = بلي และในกรณีพยางค์ปิดที่มีเสียงสระ [a] เช่น พยางค์ปิดในพยางค์ที่สองของคำ “panah” [pa.nah] (ร้อน) สะกดคำด้วยอักษรยิว ناه = ناه ทั้งนี้โดยใช้หลักเกณฑ์เดียวกันกับการสะกดคำด้วยอักษร ยิวในภาษามลายูมาตรฐาน

5.3. ผลการทดสอบ การสร้างการยอมรับและการนำไปใช้

ผลการศึกษาในส่วนนี้แบ่งออกเป็น 3 ประเด็น คือ 1) ผลการทดลองระบบเขียน 2) การสร้างการยอมรับจากชุมชน และ 3) แนวทางการขยายผลสู่การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมชุมชน ซึ่งได้ผลการวิจัย ดังนี้

5.3.1 ผลการทดลองระบบเขียน พบว่า ระบบเขียนที่พัฒนาขึ้นสามารถนำไปใช้ในการบันทึกภาษามลายูปาตานีได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ ผลจากการทดลองกับกลุ่มแกนนำชุมชนและกลุ่มเยาวชนมีทักษะในการอ่านและเขียนภาษามลายูด้วยอักษรยาวี้อยู่ก่อนแล้ว เมื่อได้รับการฝึกการเขียนอ่านตามระบบเขียนนี้ พบว่าสามารถเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็ว แต่การเขียนตามระบบเขียนนี้ต้องใช้เวลาในการฝึกมากกว่าการอ่าน ในขณะที่เดียวกันสำหรับผู้ที่ยังไม่มีทักษะการอ่านอักษรยาวีมาก่อนจำเป็นต้องใช้เวลาในการฝึกมากขึ้น

จากการทดลองเขียนชุดบะฮู พบว่าระบบเขียนนี้สามารถนำไปสู่การเขียนชุดบะฮูได้โดยบท ชุดบะฮูนั้นสามารถรองรับได้ทั้งระบบเขียนอักษรยาวีในภาษามลายูมาตรฐานและภาษามลายูปาตานี ซึ่งจะเป็ประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับการอนุรักษ์ภาษาของชุมชน อีกทั้งยังจะทำให้ผู้ฟังชุดบะฮูในวันศุกร์เข้าใจเนื้อหาของชุดบะฮูมากยิ่งขึ้น แต่อย่างไรก็ตาม จากการศึกษายังพบว่า ความยากลำบากในการทดลองเขียนและอ่านชุดบะฮูจะเกิดขึ้นจากการนำคำชนิดต่างๆ ทั้งในภาษามลายูปาตานีและภาษามลายูมาตรฐานที่ผู้เขียนเลือกมาใช้ในการเขียนแตกต่างกัน ซึ่งบางครั้งต้องเลือกใช้คำศัพท์เฉพาะด้านเกี่ยวกับเรื่องศาสนา ดังนั้น จากความยากลำบากในการเลือกใช้คำศัพท์สำหรับเขียนหรืออ่านชุดบะฮูนั้น ไม่ถือว่าเป็นปัญหาสำคัญในการถ่ายทอดเนื้อหาของบทชุดบะฮู ส่วนการนำระบบเขียนดังกล่าวไปทดลองจดบันทึกนิทานในชุมชนของกลุ่มเยาวชน พบว่า สามารถนำไปใช้เขียนได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้ เนื่องจากภาษาที่ใช้ในการเล่าเรื่องเป็นภาษาที่ใช้จริงในชีวิตประจำวันของชุมชน

5.3.2 เนื่องจากเป้าหมายความสำเร็จของการพัฒนาระบบเขียนนี้ คือการยอมรับและการนำไปใช้จริงของชุมชน ดังนั้น ในการดำเนินกิจกรรมการวิจัยนี้จึงเน้นการมีส่วนร่วมจากชุมชน และจากการดำเนินการวิจัย พบว่ามีปรากฏการณ์ที่สามารถอ้างถึงการยอมรับของชุมชนหลายประการ เช่น การเข้าร่วมกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง และการติดตามความคืบหน้าของโครงการพัฒนาระบบเขียนของสมาชิกในชุมชน โดยเฉพาะกลุ่มแกนนำชุมชน การแสดงความคิดเห็นในกิจกรรมต่างๆ ของการวิจัยจากสมาชิกในชุมชน การมีตัวแทนชุมชนอาสาเป็นวิทยากรในการอบรมระบบเขียนแก่สมาชิกในชุมชน ชุมชนมีการนำเสนอแนวทางการขยายผลโครงการวิจัยนี้ และมีข้อเสนอจากชุมชนให้มีการจัดตั้งสถาบันเพื่อการเผยแพร่ติดตามและพัฒนาระบบเขียน

5.3.3 แนวทางการขยายผลสู่การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมชุมชน พบว่า ระบบเขียนนี้ สามารถนำไปใช้เพื่อการบันทึกหน่วยเสียง คำศัพท์ที่ใช้ในท้องถิ่น และการบันทึกเรื่องราวที่เกิดจาก

ภูมิปัญญาท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังเป็นแนวทางในการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมจากเยาวชนในชุมชนในการเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นจากปราชญ์ชาวบ้าน ตลอดจนเพื่อสร้างความเข้าใจที่ชัดเจนในการอยู่ร่วมกันในชุมชน โดยมีภาษาท้องถิ่นเป็นสื่อกลาง

6. อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยสามารถนำมาสู่การอภิปรายได้ดังนี้

6.1 ระบบเขียนที่พัฒนาด้วยกระบวนการวิจัยนี้ เป็นการเพิ่มสัญลักษณ์และเครื่องหมายต่างๆ เพื่อให้สอดคล้องกับเสียงที่ปรากฏในภาษามลายูปาตานี โดยไม่ได้เปลี่ยนแปลงระบบเขียนอักษรยาวีที่ใช้ในภาษามลายูมาตรฐานตามระบบเขียนของ Dewan Bahasa dan Pustaka (สภากาษาและหนังสือ) ประเทศมาเลเซีย ดังนั้น จึงทำให้ไม่เกิดความสับสนในการเรียนรู้และการนำไปใช้ร่วมกัน นอกจากนี้สัญลักษณ์และเครื่องหมายที่นำมาใช้นั้นเป็นสิ่งที่มิใช่อยู่ในระบบเขียนภาษาอาหรับ ทำให้ได้รับการยอมรับจากชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Hashim Musa (2006:1) ที่ได้กล่าวไว้ว่า อักษรยาวีเป็นอักษรที่ประยุกต์จากอักษรอาหรับในยุคที่ศาสนาอิสลามเข้ามาเผยแพร่ในหมู่เกาะมลายูราวศตวรรษที่ 10 พัฒนาการของระบบเขียนอักษรยาวีในอดีตเองก็มีความเกี่ยวข้องกับระบบเขียนภาษาอาหรับด้วยเช่นกัน

การเลือกใช้สัญลักษณ์ในระบบเขียนที่พัฒนาขึ้นเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ผู้ใช้ระบบเขียนนี้สามารถอ่านและเขียนได้ตามระบบได้อย่างรวดเร็ว ทั้งนี้ ถึงแม้สัญลักษณ์ดังกล่าวจะไม่ปรากฏในระบบเขียนอักษรยาวีภาษามลายูมาตรฐานก็ตาม แต่เป็นสัญลักษณ์ที่มีในภาษาอาหรับ ซึ่งเป็นสิ่งที่ชุมชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้คุ้นเคย ดังนั้น การเลือกสัญลักษณ์ในภาษาอาหรับมาใช้จึงช่วยให้การเรียนรู้และนำไปใช้มีความสะดวกและรวดเร็วขึ้น นอกจากนี้ผู้ใช้จะไม่รู้สึกติดขัดในการเขียนและอ่านมากนัก

6.2 กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาระบบเขียนนี้เป็นปัจจัยที่สร้างให้เกิดการยอมรับจากชุมชนต่อระบบเขียนที่พัฒนาขึ้น ทั้งนี้ การยอมรับของชุมชนเป็นเป้าหมายสำคัญของการพัฒนาระบบเขียนนี้ เนื่องจากการยอมรับของชุมชนจะนำไปสู่การใช้งานจริงของระบบเขียนนี้ในบริบทที่ชุมชนต้องการ การออกแบบระบบเขียนและการดำเนินกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้ได้ระบบเขียนขึ้น เกิดจากความเห็นและข้อเสนอแนะของสมาชิกในชุมชน ซึ่งเป็นแนวทางที่จะทำให้การพัฒนาศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นมีความยั่งยืน และได้รับความร่วมมือจากชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของสมาน สรรพศรี (2548: 29) ที่ได้ระบุไว้ว่า การระดมความคิดเห็นของชาวบ้านนำไปสู่การพัฒนาภูมิปัญญาชาวบ้าน นอกจากนี้ยังเป็นหลักการสำคัญในการวิจัยปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม ดังที่ พันธุ์ทิพย์ งามสุด (2540: 35) อธิบายไว้ว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม มีหลักการสำคัญที่ให้ความ

เคารพต่อภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น ตลอดจนระบบการสร้างความรู้ ซึ่งแตกต่างไปจากของนักวิชาการ

6.3 การวิจัยนี้ได้ให้บทบาทสำคัญไปยังสมาชิกในชุมชน 2 กลุ่ม คือ กลุ่มแกนนำชุมชนและกลุ่มเยาวชน โดยกระบวนการพัฒนาระบบเขียนนี้ มีกลุ่มแกนนำชุมชนเป็นกลุ่มสำคัญ และกลุ่มเยาวชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในขั้นตอนของการทดลองระบบเขียนและนำไปใช้ ซึ่งจากประสบการณ์ของกลุ่มแกนนำชุมชน ทำให้การพัฒนาระบบเขียนครอบคลุมและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น อีกทั้งยังทำให้ระบบเขียนสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของชุมชน ทั้งนี้ การสร้างให้ระบบเขียนเกิดการนำไปใช้ได้จริงนั้น การมีระบบเขียนที่ครอบคลุมไม่ใช่เป็นคำตอบเดียว แต่ระบบดังกล่าวจะต้องสอดคล้องกับวิถีชีวิตของผู้ใช้อีกด้วย ดังนั้น ข้อเสนอแนะและความคิดเห็นจากตัวแทนชุมชนที่ได้สะท้อนภาพออกมาในทุกครั้งของกิจกรรมการวิจัย จึงทำให้ระบบเขียนที่ได้พัฒนาขึ้นนี้เป็นระบบเขียนที่ครอบคลุมทั้งประเด็นของภาษาและอัตลักษณ์ของชุมชน ทั้งในแง่ของการมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ลักษณะทางภาษา เช่น การวิเคราะห์หน่วยเสียงภาษามลายูปาตานี การใช้คำศัพท์และการอธิบายความหมายของคำศัพท์ต่างๆ ที่ใช้ในภาษามลายูปาตานี ตลอดจนการให้ความตระหนักถึงสถานการณ์ทางภาษาที่กำลังเกิดขึ้นกับภาษามลายูปาตานีในปัจจุบัน เช่น ความนิยมการใช้ภาษามลายูปาตานีในชีวิตประจำวันของเยาวชนในชุมชนลดน้อยลง การใช้ภาษามลายูผสมกับภาษาไทย เป็นต้น รวมถึงการหาแนวทางในการอนุรักษ์ภาษาและวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นเพื่อให้สามารถดำรงอยู่กับชุมชนตลอดไป

สำหรับกลุ่มเยาวชน นับได้ว่าเป็นกลุ่มสำคัญในการสานต่อระบบเขียนดังกล่าวเพื่อการใช้จริง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบททางด้านการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและภาษาของชุมชน ซึ่งกิจกรรมจากการวิจัยครั้งนี้นำมาสู่การกระตุ้นให้เยาวชนในชุมชนเห็นความจำเป็นในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและภาษาของชุมชน ซึ่งจากการสังเกตเยาวชนที่เข้ารับการฝึกอบรมการอ่านและการเขียนระบบเขียนที่พัฒนาแล้วนั้น พบว่า เยาวชนให้ความสนใจเป็นพิเศษเพราะสิ่งที่ได้รับจากการฝึกอบรมนั้น เป็นระบบเขียนใหม่ในภาษาที่ตนเองใช้อยู่ในปัจจุบัน ซึ่งเยาวชนสามารถนำความรู้และประสบการณ์จากการเข้าร่วมกิจกรรมของการวิจัยนี้ไปใช้ประโยชน์ในการเรียนภาษาและวัฒนธรรมมลายูในระดับที่สูงขึ้น และเป็นการสืบสานมรดกทางปัญญาเกี่ยวกับระบบเขียนภาษามลายูปาตานีด้วยอักษรยาวีสู่เยาวชนรุ่นต่อไป

6.4 ภาษามลายูปาตานีเป็นภาษาท้องถิ่นที่มีบทบาทในการสื่อสารของประชาชนส่วนใหญ่ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทย ปัจจุบัน พบว่าภาษามลายูปาตานีเกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านลักษณะทางภาษา และจำนวนการใช้ภาษาที่ลดน้อยลง อันเนื่องมาจากปัจจัยหลายประการ ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการจัดการที่เป็นระบบและร่วมมือหลายฝ่าย

ดังนั้น การพัฒนาระบบเขียนจึงเป็นอีกหนึ่งกลไกในการอนุรักษ์ภาษาเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับภาษามลายูปาตานี

6.5 จากการวิจัย พบปัญหาในการนำระบบเขียนไปใช้ในการเขียนคุตบะฮ์ ทั้งนี้ไม่ใช่เพราะความบกพร่องของระบบเขียน แต่เกิดจากความหลากหลายของคำศัพท์ที่นำมาใช้ในการเขียนคุตบะฮ์ และขึ้นอยู่กับความนิยมการใช้คำศัพท์ชนิดต่างๆ ของผู้เขียนและผู้อ่านส่วนใหญ่ ดังนั้น ในการทดลองเขียนคุตบะฮ์ จึงพบว่า การเขียนทำได้ยากลำบากในการตัดสินใจเลือกคำศัพท์มาใช้ให้เหมาะสมในแต่ละประโยค ในการแก้ไขปัญหานี้ จึงต้องให้ออกาสผู้เขียนตัดสินใจเลือกคำศัพท์ที่คิดว่าเหมาะสมกับเนื้อหาของคุตบะฮ์ โดยไม่ต้องคำนึงถึงความสละสลวยของคำและประโยค และเมื่อนำมาเปรียบเทียบกับ การเขียนนิทานหรือเรื่องเล่าในชุมชน โดยเยาวชน กลับพบว่า การเขียนด้วยระบบเขียนที่พัฒนาขึ้นนี้ไม่มีปัญหาแต่อย่างใด ทั้งนี้ เนื่องจากภาษาที่ใช้ในการเล่าเรื่องเป็นภาษาของชุมชนอย่างแท้จริงและเป็นภาษาระดับเดียวกันตลอดเรื่องเล่า

6.6 ผลการวิจัยชี้ให้เห็นถึงแนวทางการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของชุมชนที่ยั่งยืน ซึ่งจะต้องเริ่มด้วยการสร้างความตระหนักให้เกิดขึ้นกับชุมชน การเรียนรู้และรู้จักตนเองผ่านสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในชุมชน จากนั้นจะต้องสร้างช่องทางเพื่อการดำเนินกิจกรรมต่างๆ โดยชุมชน ซึ่งจากกิจกรรมการวิเคราะห์หน่วยเสียงภาษามลายูปาตานี โดยการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย และการสนทนากลุ่มย่อยจากสมาชิกของชุมชนเพื่อหาข้อสรุปของการวิเคราะห์หน่วยเสียงนั้น สมาชิกของชุมชนได้ค้นพบข้อเท็จจริงประการหนึ่งว่า ภาษามลายูปาตานีมีการเปลี่ยนแปลงมากจากอดีต นั่นก็คือ จากการสังเกตการนำเสนอคำศัพท์ต่างๆ ของผู้สูงอายุในชุมชน เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับกลุ่มเยาวชนจะพบว่า มีการใช้คำศัพท์บางคำแตกต่างกัน และมีการออกเสียงของคำเดียวกันต่างกันอีกด้วย ในขณะเดียวกัน กลุ่มเยาวชนรู้จักคำศัพท์ต่างๆ ของภาษามลายูปาตานีน้อยลง และนิยมเลือกใช้คำในภาษาไทยแทนที่คำในภาษามลายู ปาตานี แต่อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงลักษณะทางภาษาในบริบททางสังคมพหุวัฒนธรรมดังที่กล่าวมานั้น ไม่นับว่าเป็นประเด็นปัญหาสำคัญในวิเคราะห์วิจัยครั้งนี้ และจากการรับทราบสภาพดังกล่าวของตัวแทนชุมชน จึงทำให้เกิดความร่วมมือในการพัฒนาระบบเขียน เพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์หน่วยเสียงในคำต่างๆ ในชุมชนเป็นการเบื้องต้น

7. สรุปและเสนอแนะ

งานวิจัยนี้สามารถยืนยันได้ว่า การพัฒนาระบบเขียนภาษามลายูปาตานีด้วยอักษรยาวี เป็นแนวทางหนึ่งที่สามารถอนุรักษ์และฟื้นฟูภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นที่กำลังจะสูญหายไปอีกไม่ช้า ดังนั้น หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนควรให้การสนับสนุนชุมชนเพื่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างจริงจัง สำหรับผู้ที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริม

การนำอักษรยาวีมาสู่การสร้างความเป็นเอกภาพ และเป็นกลไกในการอนุรักษ์ ศิลปวัฒนธรรมอื่นๆ ของคนในชุมชน ทั้งนี้ เนื่องจากสมาชิกในชุมชนคือกลไกสำคัญในการ อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและภาษาของชุมชน ด้วยเหตุนี้ การสร้างสรรค์กิจกรรมเพื่อการ อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและภาษาที่สามารถสร้างการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชน จึงเป็น แนวทางการอนุรักษ์ที่สำคัญแนวทางหนึ่ง นอกจากนี้ เพื่อให้เกิดเป็นองค์ความรู้ที่หลากหลาย ควรมีการศึกษาวิจัยความเป็นไปได้ในการนำระบบเขียนภาษามลายูปาตานีด้วยอักษรยาวีไป ใช้ในบริบทต่างๆ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรทำการวิจัยต่อ เพื่อศึกษาแนวทางส่งเสริมการใช้ ภาษามลายูปาตานีและอักษรยาวีในการสื่อสารและการท่องเที่ยว ควรมีการศึกษาวิจัย เพื่อการ รวบรวมศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยการบันทึกด้วยภาษามลายูปาตานีระบบ เขียนอักษรยาวี และให้มีการศึกษาวิจัย เพื่อการจัดตั้งสถาบันเพื่อการพัฒนาภาษามลายูปาตานี สำหรับเป็นหน่วยงานในการวิจัยและกำหนดมาตรฐานทางภาษามลายูถิ่นได้ต่อไป

คำขอขอบคุณ

คณะผู้วิจัยขอขอบคุณสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) เป็นอย่างสูง ที่ได้ ให้การสนับสนุนทุนดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ และขอขอบคุณมหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขต สงขลา มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา และมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ที่ได้ให้ ความร่วมมือในการเอื้อเฟื้ออุปกรณ์และสถานที่ในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของการวิจัยครั้ง นี้ด้วย

เชิงอรรถ

¹เนื่องจากในงานวิจัยหลายเรื่องก่อนหน้างานวิจัยเรื่องนี้ มีการเรียกชื่อภาษาถิ่นนี้ว่า “ภาษามลายูถิ่นปัตตานี” หรือ “ภาษามลายูปัตตานี” ดังนั้นในการนำเสนอผลการศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ในบางครั้งจึงมีการใช้คำว่า ภาษามลายูถิ่นปัตตานี หรือ ภาษามลายู ปัตตานี ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับงานวิจัยหรือเอกสารที่นำมาศึกษานั้นเรียกภาษานั้นด้วยชื่ออะไร แต่หาก เป็นการระบุถึงภาษาดังกล่าวในการวิจัยครั้งนี้จะใช้ชื่อว่า ภาษามลายูปาตานี

เอกสารอ้างอิง

คณะกรรมการการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ (กอส.) (2549). *รายงานคณะกรรมการ อิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ เอาชนะความรุนแรงด้วยพลังสมานฉันท์*. จากเว็บไซต์ www.nrc.or.th

พันธ์ทิพย์ รามสูต. (2540). *การวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม*. กรุงเทพฯ: สถาบัน พัฒนาการสาธารณสุขอาเซียน มหาวิทยาลัยมหิดล.

- รุสสัน อุทัย. (2536). *การเปรียบเทียบการสร้างคำในภาษามลายูมาตรฐานและมลายูถิ่นปัตตานี*. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (เอกสารสำเนา).
- รัตติยา สาและ. (2529). *การอ่านและการเขียนภาษามลายูด้วยอักษรยาวี*. ภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา. (เอกสารสำเนา).
- รัตติยา สาและ. (2534). *ภาษามลายูถิ่นภาคใต้ของประเทศไทย*. พิมพ์ครั้งที่ 2. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา.
- สมาน สรรพศรี. (2548). *ศิลปวัฒนธรรมกับบทบาทการส่งเสริมการเรียนรู้ในสังคมใหม่*. *วารสารศิลปกรรมบูรพา*. 7 (1), 20-29.
- สุวิไล เปรมศรีรัตน์. (2541). *พัฒนาสื่อภาษาพื้นบ้าน กรณีภาษาเขมรถิ่นไทย*. สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล.
- Hasan Madmarn. (2000). *History of Islamic studies in Thailand, Islamic studies in ASEAN: Presentation of an International Seminar*. Pattani: College of Islamic Studies.
- Hashim Musa. (2006). *Sejarah Perkembangan Tulisan Jawi*. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.
- Kang Kyoung Seock. (1990). *Perkembangan Tulisan Jawi dalam Masyarakat Melayu*. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.
- Paitoon Masmintra Chaiyanara. (1984). *A Thai-Pattani Malay dictionary*. Pattani: Prince of Songkhla University.
- Reemtohsun, Suradech. (2000). *Pondok and the challenge of modernity: A comparative study of Pondok in Songkhla province, Southern Thailand*. Master's thesis, School of Islamic and Social Sciences, Virginia.
- Waemaji Paramal. (1991). *Long consonants in Pattani Malay: the result of word and phrase shortening*. Master's thesis, Mahidol University.